

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 8.

SIBIUŪ, 15 AUGUSTŪ 1890.

AnulŪ XXI.

ARABIA DELA GURILE DUNĂRII.

A aręta esistenŷa ŷi poziŷiunea *Arabiei* dela gurile Dunării, e de a desvăli unele date geografice ŷi istorice de interesŪ pentru noi, — dar mai nainte să atingŪ despre Arabia din Asia.

Arabia e o peninsulă în Asia dela amędi — apusŪ. NordulŪ ei zace pela gradulŪ 32, eară amędă-điulŪ ei pela gradulŪ 12 alŪ lăŷimii nordice; mărimea ei e de 50000 de mile quadrate, eară marginile ŷi sŷntŪ, la resăritŪ sinulŪ de mare persicŪ ŷi mai în susŪ teritoriulŪ dela rŷlulŪ EuphratŪ; la amędi, oceanulŪ indicŪ ŷi respective marea arabică (în vechime erythrăică); la apusŪ marea roŷiă ŷi Africa, eară la nordŪ Syria ŷi Mesopotamia, ce se ŷinŪ de imperiulŪ turcescŪ în Asia.

Arabia în unele părŷi e înnaltă ŷi cu deluri, dar în lăuntru ŷi la unele margini preste totŪ e o pustiă uscată de natura pustiei Africei. Acęsta e cauza, că poporele emigrătore din Asia dela resăritŪ nu s'aŪ lăcomitŪ ca să o cuceręscă, ci mai tóte numai aŪ trecutŪ pe lângă ea; acęsta e cauza, că deŷi e de patru ori mai mare decătŪ germania, Arabia abia are 4—5 milióne de locuitori. Geografii vechi aŪ împărŷitŪ Arabia: 1, în Arabia deŷerta (pustiă); 2, în Arabia Felix (fericită) dincóce de pustia nordică, eară dela PtolomeiŪ încóce 3, în Arabia Petraea (petrósa), în carea se află ŷi muntele Sinaí. FerŪ, aramă ŷi plumbŪ se află puŷinŪ, eară în metale nobile apare ca o ŷeră săracă, cu escepŷiunea Me-

dianului din nord-vestul ei. La țărmurile sînelui de mare persic, de mii de ani se pescuiesc mărgăritare. Comerțul ei în vechime a fost concentrat la țărmurile dela amede și s'a întins spre India și Africa.

Despre Dunăre și respective gurile Dunării de astăzi atîng numai, că zac sub gradurile 45—46 a lățimii nordice, și cumcă comerțul Arabiei din Asia, pornind din nordul ei către gurile Dunării, e imposibil peste Mesopotamia, Armenia și Marea neagră, — eară prin Syria, Marea mediterană, Constantinople și Marea-neagră, prin ună înconjură așa de mare, ca comerțu nemijlocit abia e verisimil pentru timpurile vechi. Să ne apropiăm de istorie.

Ammian Marcelin istoric roman, s'a născut la 330 după Chr. în Antiochia Syriei, a făcut serviciu militar și a escalat sub Constanțiu (337—355) în Orient, Gallia și Germania și sub Iulian (355—363) în războiul persic, apoi mai târziu s'a așezat în Roma, unde a murit după anul 390. El a scris istoria romană dela Nerva până la Valente, adică dela anul 98 până la anul 378 după Christos, în 31 de cărți, din cari aș se află numai cărțile 14—31, adică de pe timpul 353—378 după Christos. Opul lui se numește „Ammiani Marcelini rerum gestarum libri XVIII, și e folosit edițiunea lui Iacobus Gronovius tipărită la 1793 în Lugdunum Batavorum, ce se află în biblioteca universității din Budapesta și anume sub semnul Ga 335.

Ca introducere am să adaug, că Goții se arătară la anul 215 după Christos pe timpul lui Caracalla, eară Hunții se arătară la anul 375 după Christos și din acest an se începe emigrarea mare a popoarelor.

Capul al III-lea din cartea XXXI a lui Ammian Marcelin comunică istoria din anul 375 după Christos pe timpul lui Valente după al 3-lea consulat al lui Gratian și A. Aequitius.

Din textul original voi comunica numai partea, ce se referă la Arabia dela gurile Dunării, éra pentru de

puté pricepe tóte celelalte referitóre la textú, Capulú alú III-lea ilú voiú publica întregú în traducere.

„Ad amnem Danastum pervenerunt, inter Histrum et Borysthenem per camporum ampla spatia difluentem. Haec ita praeter spem accidisse doctus Athanaricus Thervingorum Iudex, (in quem, ut ante relatum est, ob auxilia missa Procopio dudum Valens commoverat signa) stare gradu fixo tentabat, surrecturus in vires, si ipse quoque lacesseretur ut ceteri. Castris denique prope Danasti margines ac Greuthungorum valem longius opportune metatis, Munderichum Ducem postea limitis per *Arabiam*, cum Lagarimano et Optimatibus aliis adusque vicesimum lapidem misit, hostium speculaturos adventum, ipse aciem nullo turbante interim struens. Verum longe aliter, quam rebatur, evenit.

Cap III. „Deci Hunii străbătându în ținuturile Alemanilorú, pe carií usulú i-a numitú Tanaite, mărginași Greuthungilorú, și ucigëndú și despoiándú pe mulți, cu cei remași, pentru de a-í aduce la concordiá cu credința, legară pactú : și cu aceia alăturându-í, mai cu încredere aú străbătutú prin năvălire repentină, satele departe întinse și avute ale lui Ermenrich, regelui celui mai resboinic și prin multe și felurite fapte vitejesci națiunilorú vecine sântú înfricoșați. Carele (Ermenrich) lovitú prin tária viscolului venitú deodată, deși multú a nízitú de a remânea hotărítú și statornicú, totuși faima lățindu-se totú mai tare, cruđimea supușilorú și téma de primejdií mari a linistit'o prin mórtea voluntariá.

„După a căruí mórte, Vithimir alesú de rege s'a restituitú întrucátva încredënd-se Alanilorú și altorú Hunni, pe carií prin sold i-a asociatú părțilorú sale. Dar' după multe perderi, ce le-a suferitú, învinsú prin tária armelorú în bătaia și-a datú sufletulú. Grijea de fiulú micú alú lui, cu numele Viderich aú purtat'o Alatheus și Saphrax ducii óstei, cunoscuți pentru firmitatea inimei lorú, carií pe unú restimpú prevenindú (relelorú) 'și perduseră încrederea de a putea sta improtivá, și mai cu cautelá se dedură la o parte.

„Ajunseră la riul *Danastru* ce curgea prin spațiurile largi ale câmpilor între *Istru* și *Borystenes*. Aceste întemplantându-se peste speranță, învățatul Athanaric, judele Thervingelor, (în contra căruia, precum s'a aretat mai sus Valente 'și rădicase stéгурile, pentru ajutóarele trámise mai de multú *) lui Procopiu) cécă de a sta cu pașú hotáritú, ráđemándu-se pe táriale sale, decă și însuși s'ar prápádi ca ceialaltí. În capétú aședándu-și (mésurándu-și) abia la timpulú sêu castrele, aprópe de marginile Danastrului și de valea Greuthungilorú, — după aceea pe Munderich ducele graniței cu Lagariman și optimații (magnații) l'aú trámisú prin *Arabia* până la a douédecea pétră de hotarú, ca se spioneze sosirea inamicilorú; elú întru aceste, neconturbatú de nime, aședándu-și óstea în ordine de bátaiá. Dar de totú altcumú s'a întemplatú, decumú a cugetatú.

„Hunnii adecă (precumú sântú vicleni în planulú lorú) avéndú suspiciú, că mai îndepártatú e atare multíme, lásarú la o parte, pe cei ce-í vedúrá aședáți în liniste, ca și cum nime nu li-ar sta în cale, și după-ce luna aú ruptú întunereculú noptii pátrunserá vadulú riului și aleserá aceea, ce era mai cu putință; și teméndu-se, ca nu cumva unú vestitoriu curéndú înnainté se spariá pe cei ce lucraú departe, pe însuși Athanaric 'lú atácará cu loviturá grabnicá. Și pe acesta, — confusú de primulú atacú, perđéndú căti-va din aí seí, — 'lú silirá de a grábi la locú de scápare în munții ríposi.

„Constrinsú de noutatea stárii și mai alesú de gróza celorú ce veniaú, — dela țermurii înalți aí riului *Geras* până la Dunáre, strimtorándú țerile Taifalilorú, zidurile (șanțurile) de apérare le-a rádicatú mai înaltú; cu acésta pavázá (scutú) implinitá cu diligență grabnicá, a cugetatú, că și-a aședatú la adápostú siguritatea sa și salutea (publicá). Și cândú 'și închipuia, că opera (șanțurile) e destulú de tare, Hunnii 'lú

*) Marcelinú lib. XXVII cap. V. arată că la anulú 367 după Christosú s'a trámisú ajutóarele.

goniaă cu pași iuți, și sositorii mai că îlă cutropiseră, decât nu cumva îngreunați de sarcina prădiloră ar fi stată pe locă.

„Faima totuși întindându-se departe la celelalte ginți ale Goților, cumcă ună genă de ómenă, ne mai aúdită înainte de acésta, năvălindă acum ca viscolulă în munții înalți, ce e urdită din sínulă (asilă) ascunsă și cele ce zacă, de aprópe le rêsipe și le rumpe; — partea cea mai mare de poporă, carea pe Athanaric lăă părăsită în sărăciă, consumându-se cele de lipsă, și cerceta domicilă îndepărtată de cunoscinta bārbariloră; și multă desbătându, că ce locuințe și-ar alege, a cugetată că ună adăpostă ȳ mai convine în Thracia, din doue cause, pentrucă e (Thracia) și cu pajistea cea mai roditóre, și de barbară se departe prin mărimea riuriloră, curgetóre.“

În capulă ală IV-lea Goții sub ducele Alaviv cuprindă țermurii Dunării și trămită solă la împăratulă Valente, cu rugare, ca se-ȳ priméscă, — Valente ȳ primesce și se descrie trecerea loră în Thracia. Să aducă câteva desluciri asupra temei.

1. Se cercetămă identitatea riuriloră numite în text, cu cele de ađi.

La Marcellin *Danastus*, la Iordanes se află și *Danastus* și *Danaster*; precum și la Constantin Porfyrogenita; în Koczányi, *Danastris*, mai departe, *Danaster* a avută numele și *Tyras* și a fostă riulă de graniță între Dacia și Sarmatia europénă; acéstă *Danaster* ađi la străină e *Dniester* séu *Dnester*, la români e: *Nistru*.

Hister e Dunărea dela *Nicopole* în josă; érá *Danubius* e Dunărea dela *Nicopole* în susă, ađi preste totă, Dunărea. *Borystenes* a avută numele și *Danaper*, *Danapris*, ađi *Dneper* și *Dnieper* adecă: *Nipru*, și — prin *Chersonesulă taurică* curge în Marea-négră.

Gerasus la Marcellină, *Hierason* la *Ptolomeiă*, *Hierasus* la alții, e riulă *Prut*, (numită în vechime și *Pyretus*, *Porata*).

2. Goții *thervingi* ajunseră dară până la riulă *Nistru* și regele *Atanaric* și-a pusă tabera sa aprópe de țermurii

riului, și în acestu modu, Goții au statu pe teritoriulu Dacie vechie și nu au trecut riulu. Hunii au fostu, cari au trecut vadulu Nistrulu și pe Goții și atacară în tabera lui Athanaric. Acesta taberă a trebuit să fiă în partea de susu a Nistrulu pentru că pe aci puteau se trecă mai ușor și pentru că Athanaric a fostu resbitu între munți. Mai târziu pe Athanaric îl vedem retrasu dincă de Prut, și aci în țara Taifalilor și face linia de întăritură și de apărare în contra Hunilor.

3. Hunii au venit de dincolo de Tanais (ași riulu Don) căci dintre poporele anumite de Marcellin, Alani au locuit atunci la riulu Tanais și pentru acesta s'au numitu și Tanaite (omeni de lângă Tanais). Cu Alani au fostu margina Greuthungii, unu ramu de alți Goților, și acestia a trebuit se locuiască din susu de Thervingi, pentru că tabera lui Athanaric s'a întinsu până la Valea Greuthungilor, — și valea este unde suntu deluri. Marcellin în cartea XXVII cap 5 descrie unu resboiu dela anul 367 după Christos pe timpul imperatulu Valente a căru oște trece Dunărea și „*continuatione iteribus longius agentes Greuthungos bellicosam gentem aggressus est*” și din acesta descriere se vede, că Greuthungii încă au fostu supușii regelui Athanaric.

4. Ducele gotic Munderich a fostu duce de graniță dincă de Nistru, și (duce de graniță aflăm la mai multe popore ba după Marcellin și la Romanii vechi) — cu optimații a fostu trimis prin Arabia. Munderich nu a trecut Nistrulu, tabera lui Athanaric zăcea pe teritoriulu Arabiei și Munderich prin Arabia s'a dusu până la a două de cea petra de hotar. Astfel de cătră deluri s'a dusu la șes, de cătră nordu s'a scoborit spre amedii, pe lângă Nistru în Arabia. În urmare, Arabia acesta a fostu între Nistru și Prut spre amedii, unde e Marea-negră.

5. Arabia acesta a lui Marcellin a fostu pe teritoriulu, care mai târziu s'a numitu Bes-Arabia, — teritiu, ce încă s'a ținutu de Dacia lui Traianu, séu cea vechiă. Besarabia

e ađi unŭ gubernamentŭ rusescŭ în Rusia dela améđi, — mărginitŭ de Nistru, Prut, și Marea-négră și are unŭ teritoriŭ de 828 de mile cuadrate.

Partea sudică a Besarabiei e șesŭ, teritorŭ de deșertŭ (sêu pustiă, lat. it. *deserta*, nemt. *Steppe* și *Heide*); érá partea nordică o acopere unŭ ramŭ de Carpați, nu pré înaltŭ, dar *pădurosŭ*. La Bender începŭ arborii de deșertŭ, ce sântŭ ca nesce sterpitudini de goruni pădureți și tufe de spini, adecă, nu crescŭ mari ca și în alte părți. A cincea parte din Besarabia, e neroditoare; camŭ jumetate din țeră e terenŭ de pașune, și 51 de mile pătrate e pădure.

6. La începutulŭ materiei amŭ descrisŭ Arabia din Asia, aci descrisei pe aceea dela gurele Dunării și Marea-négră. Aŭ o pozițiune analogă și natura lorŭ internă asemenea e analogă, pentru acésta aŭ și nume asemenea. Nicŭ odată nu aŭ venitŭ locuitori din Arabia Asiei în Arabia Daciei, ca se-și fundeze aci o țeră și se-î dea numele patriei vechie, — pentru acésta, în Arabia dela Marea-négră nu avemŭ se căutămŭ și se aflămŭ pe Arabi, — sêu pe *Arapŭ*, cum la este numele la poporulŭ românescŭ.

Intre rassele omenimii tipulŭ caucasicŭ forméză o clasă, de cari se ținŭ Melanochrorii, cu părŭ negru, ochi negri și cu pelea de colóre brunetă până la negrétă; de clasa acésta se ținŭ Ismaeliți sêu Arabi. — Aethiopia a fostŭ o țeră în Africa, dela Egiptŭ spre améđi pe lângă riulŭ Nilŭ între Lybia și Marea-roșă, unde ađi e Nubia și Abisinia. — Aci locuiescŭ Ethiopii, arși negri de sóre, — împărțiți în 2 specii, — cei dela resăritŭ și la mijloculŭ Nilului sântŭ amestecați cu rassă albă, — cei dela apusŭ aŭ părŭ lânosŭ; acestia sântŭ Negerii, și în ideea poporului românŭ, deosebi după poesia populară, acestia sântŭ Arapii; căci acestia sântŭ negri de totŭ, aŭ buze mari late, nasŭ tomp etc., — cu atâta mai puținŭ aŭ pututŭ ajunge Aethiopi la gurele Dunării, afară de casulŭ, cândŭ în óstea turcésă, românii vorŭ fi vėđutŭ și Arapi adevărați din Africa.

7. Pentru tema acésta, e de interesú a sci, că Romanií vechí cunoscut'aú óre Arabia din Asia.

Romanií ocupaseră Syria, — Nobatăii din Arabia năvăliră în Syria și acésta a fostú pretestú de a purta resboiú în contra Arabiei! Pompeiú la anulú 63 înainte de Christosú a condusú o espedițiune și a cuprinsú Petra, oraşulú de frunte, dară Augustú imperatulú († 14 după Christosú) și-a pusú planulú, ca se o cuceréscă. Aeliú Gallú procuratorulú Egiptului la anulú 24 înainte de Christosú a purtatú resboiú în contra Arabilorú, dară fără succesú. Abia la anulú, 105 după Christosú pe timpulú lui Traianú (cândú acesta se lupta în Dacia) aú străbătutú Romanií în Arabia; o parte din Arabia Petrăa a fostú proclamată de provinciă romană și cu numele Palaestina Tertia, adausă Palestinei. Dar luptele s'aú continuatú neîncetatú la marginile ei; după mórtea lui Traianú, peste puşnă timpú Hadrianú a părăsitú Arabia, imperaţií romanií însé aú susţinutú dreptulú de suverenitate asupra ei. Mai târziu și împératulú Aurelianú, 270—275 după Christosú a avutú lupte crâncene cu Arabii. Marcelinú tocmai peste 100 de aní, la anulú 375 amintesce Arabia dela gurile Dunării. Cine i-a datú acestú nume? Mai întâiú — barem până acuma — 'lú aflămú la unú istoricú romanú, carele și-a scrisú opulú în Roma și-a muritú în Roma, — decí putemú deduce, că Romanií vechí aú botezatú teritoriulú între Prut și Nistru, de Arabia.

8. E întrebare, că ce înţelesú are numele *Arabia*? atátú acea din Asia, câtú și acea dela Dunărea de josú.

Strabo geografulú ne conduce ca se putemú pricepe înţelesulú numelú: Arabia. Strabo, adecă în cartea VII capú III punctú 14 díce: Éra între Marea-négră, dela Dunăre până la Tyras (Borystenes-Nipru) se întinde și *deşertulú geticú*, totú campiă și fără apă. Apoi în cartea VII. capú III punctú 17 lit. b) díce: Ér' ţinutulú totú câtú este între Borystenes (Nipru) și Istru (Dunărea de josú) mai întâiú este *deşertulú*

getic, după aceea Tyrageții, după ei Iazigi Sarmăției și cei ce se chiamă împărătesci.

Pe timpul, cându Traianu a ocupat Dacia, Daci locuia dincóce de Carpați (în Ardélu și părți din Ungaria); éra Getii dincolo de Carpați (în România și în Besarabia de adî). Astfelu în teritoriulu geticu a fostu „deșertulu geticu“ și acestu deșertu e identicu cu Arabia lui Marcelin, — și numele Arabia are conceptulu de deșertu, — adecă: pustiă, locu întinsu, și mai multu golu de vegetațiune.

Wilhelm Obermüller în Deutsch-Keltisches Wörterbuch I, 121, esplică înțelesulu numelui Arabia: *Ar* însemnă naltu, uscatu, aspru, *ibh* însemnă ținutu, prejură, — deci prejură aspru, uscatu, petrosu. Acesta s'ar putea aplica mai de aprópe asupra prejurului Sinai, Arabia petrăa, de unde verisimilú s'a născutu numele!

Astfeliu W. O. se apropie mai multu de *ar* cu înțelesulu înaltu, — ce a servit de rădecină și pentru cuvântulu latin: *ar-d-uus* (*ar-d-vus*); eú me ținú de *ar* cu înțelesulu: șesú, uscatu, aspru, din care s'a formatu latinulu *ar-idus*, uscatu, — și din care s'a născutu și *ar-eo* me usc; și *area* lat. aria românesce unu terenú golu, șesú asemenea. Acestu *ar* trecéndu în *er* la greci s'a sformatu: *Ερημια*, pustiă, goliciune de terenú, de unde pustnicu (eremită călugărú), *ερημος* ce însemnă, deșertu, pustiú, vast, părăsitú, η *ερημος* (*χωρα*) pustiă, singuritate, deșert*). *Ab* din *Arabia*, purcede din celticulu *ibh*, (care se află în formele: *ab*, *eb*, *ib*, *ob*, *ub* și *ba*, *fa*, *pa*, *sa*, și însemnă: prejură, ținutu, eară *ia* din *Arabia* înseamnă: țeră, deci Arabia însemnă: țera la prejură pustiú (vastu; secú, uscat). Pe acestu *ibh* 'lú aflămú în numele Aegyptus (Egiptu): *aeg* însemnă, apă, din acestu *aeg* e numele: Aeg-ea, locu, terenú de apă; g în q aqua și precum se află și aga; *yp* din *ibh*, *tu*, din *da*, *ta*, loc, deci Egiptu însemnă locu, terenú la prejură de apă.

*) Rotteck Allg. Gesch. IV. 163 dice că numele *arab* purcede dela *arab* séu *arabah* ce preste totu însemnă: șesú séu o planițiă (campiă) anumită în Tahamach, unde a fostu prima locuința Arabilorú.

Astfelu dară: *Arabia* e o țără în prejură de deșertu șes, secă, aspru, e o țără cu pustiă.

9. Unde a fostă *Arabia*, e astăzi *Besarabia*. E lucră naturală, că numele *Besarabia* purcede din numele *Arabia*, dară cu timpulu i s'a pusă înaintea cuvântulu *Bes*. Acestă *bes* trebuiă se însemne încă o însușire a loculu, pentrucă s'a constatată de regulă generală, că numele țărilor esplică însușirea terenulu țerii. De bună séma însușirea unu prejură din *Arabia* vechia s'a adausă la numele noă: *Besarabia*.

Wilhelm Obermüller II pag. 853 esplică numele *Besarabiei*, dîcîndu: „După căderea împériulu *Hunnilor* în *Ungaria*, *Uariu*, ună nume ală *Hunnilor* din *Uralu* s'aă retrasă spre lătura *Nordică* a *Mării-Negre*, dela gurele *Dunării*, până la marea *Asovică*, adeca: în *Besarabia*.

Acestă nume purcede din: *pis* — *ar* — *abh* — *ia*, *Wall*, *Wasser-Land*, codru mare, apă, țără, — adecă țără la apă mare, cu pădure.

Încătă *Arabia* din *Asia* și *Arabia* dela *Dunăre* aă zăcută la apă mare, adecă prima la oceană, a deua la *Marea-négră*, s'ar putea primi, că aci *abh* nu e din *ibh* prejură, ci din *abh*, apă, și cū întru ajutoriulă lu *W. O.* ași puté veni și cu esemplu. *Arabisci* (și *aravisci*, *eravisci*) a fostă numele unu poporă celtică lângă riulă *Rab* în vechime *Arabo*, lângă riulă *Dunăre* și laculă *Pelsoe* (*Neusiedlersee*) în *Ungaria* dela apusă, dar precum amă aretată mai susă ideea pentru *Arabia* dela *Dunăre*, a fostă: *deșertulă*, pustiă.

Cumcă *bes*, purcede din *pis*, ce însemnă pădure, acésta o primescă. Ce însemnă pădure, însemnă și arbore.

Acestă *bes* la latină se află în *bestia*, fêră selbatică, adecă de pădure, *bes* însemnă pădure, *bes* pădure, t din da-ta locă, ia ființă; *ar-bos* lat. arbore, unde *bos* însemnă lemnă viu, éră *ar* e ună articulă celtică; acestă *bos* e indentică cu francesulă *bois*, și arbore și pădure; *buis*, *buisson* fr. tufă, nemț. *Busch*: *bos-co* it. pădure, *boscata* locă padurosă, *boscaglia*, pădurime, — și aș putea înșira multe nume de localităă unde

pas rădecina trece în *fas, pas, vas* și alte forme, dar pentru temă e destul de a dovedi, că *bes* din numele Besarabia înseamnă pădure, codru, tufă, arbore.

Din toate aceste se vede, că aci la Dunărea de jos, în Arabia și Besarabia nu avem să cautăm după *Arapi*. Dar în gura popoarelor numele și idea despre Arabia dela Dunărea de jos s'a susținut, și a devenit o fantasiă poetică așa la popore precum la un scrietor.

10. După părerea mea, descoperirea *Arabiei* dela gurile Dunării de jos e de mare interes. Germanii (Nemții) au o poesiă „*Nibelungenlied*“ o epeia poporală cu carea se laudă foarte mult, ba unii în truția națională ăică, că întrece Eliada: *Odyssea* lui Homer. — Acésta poesie a apărut în nenumerate edițiuni. În acésta poesie vine înainte adeseori despre o *Arabia* și *Arabi*, și după-ce e descoperit acésta *Arabia* am scrutat în mai multe edițiuni, ce mi-au putut veni la mână din bibliotecile de B.-Pesta, că ore cumă esplică nemții *Arabia* amintită în *Nibelungenlied*, — și că atare nemțu, descoperit'au ore acésta *Arabia*, — dar după edițiunile ce le-am cercetat n'au nici ideă despre *Arabia* dela Dunărea de jos*).

*) Theophanes in *Chronographia* sa, tip. la Bonna 1839, edițiunea lui Johann Classen, în tomul I. pag. 546, vorbindu despre fiul Chaganului Avarilor că pe unde și-au cuprins și el țeri ăice: *Quartus autem et quintus flumen Istrum intellige Danubium praetervecti; ille quidem in Pannoniam Abaricam Chagano Abarum principi postmodum subdendus cum omnibus copiis transiit. La cuvântul Abarias din textu șirul alu 16-lea se face notă, că în altu codice e. Arabias apoi în tom. II-lea pag. 504 cu referință la cuvântul *Arabia*, ce s'a scos din textu și s'a înlocuit cu *Avaria*, ăice comentarul „*sequentis liniae* „to Abaron Abarias“ pariter hic legendum monet; *aliter licet cunctis in codicibus scribitur*. Adecă în alți codici e *Arabia*, dar recensentul edițiunei de față crede că e bine a corege cu „*Avaria*“. Causa e că nu a știut despre *Arabia* dela gurile Dunării, și că a crezut, că în alți codici e smintă *Arabia*, și astfel fiindu vorba despre *Avari*, a aflatu de bine a scrie *Avaria*. Alta edițiune a lui Theophanes n'amă aflatu până acuma.*

Ephraemius monachus în opulă seă despre împérați și patriarhi, în versul 9680, ăice: *εν κομμανοις εσχατην ερημιαν*, tradusă latinesce: *ad comanicam Ponti solitudinem*. În locul lui Gligorie se alese Nectariu de patriarhă, — dar invidiatorii l'au scos din scaun și atunci elu a trecut la deșertul cumanic dela Pont, adecă dela Marea-négră. Astfelu acestu teritoru și pe timpul Cumanilor în seculul alu 12-lea s'a numit *eremia* adecă pustiu.

Fiindcă Mărcelinu amintese Arabia acésta, pe timpul, cându a venit Huni, și fiindcă Nibelungenlied descrie mai multu timpul lui Atila și pe acesta, ucisú la anulú 453, acésta descoperire va contribui multu pentru anticitatea și validitatea epopeii populare nemțesci, — și la acésta avemú și noi interesú, pentrucă în epopeia se numescú Vallachiú cu principeloru — în Dacia, și sperú, că la atare ocaziune vomú veni cu altá descoperire în ajutorulú epopeii și respective istoriei vechie a nóstre.

10. Lucru naturalú, că a trebuitú se cercetezú, că istoricii nóstri ocupatu-s'au óre de acésta materiá?

D-lú B. P. Hașdeú în Istoria criticá a Románilorú, volumulú I, tipăritá la anulú 1875 în Bucuresci, s'a ocupatú multu cu Besarabia, și a făcutú unú studiu profundú asupra temei.

Dar eu nu voiú intra nici într'o diatribá asupra temei, ci voiú însira numai titlurile unorú paragrafi și unele rezultate ale scrutării.

§. 10. Basarabia dela Oltú în fântánele polone și moldovene.

§. 16. Trecerea numelú Bassarabia, cátrá Románia de peste Prut.

§. 20. Ipotesa despre venirea Bassarabiloru de peste Prut.

§. 37. Arabia cu numele epicú alú Romániei.

§. 66. Charta epicá a Arabiei dela Dunăre.

§. 67. Conclusiunea despre Arabia dela Dunăre.

Resultatulú e; „Acestú fenomenú provenindú printr'o poeticá asociațiune de idei din descompunerea numelú *Bassarabia*, prin care se caracteriséză mai în specie *banatulú Severinului*, se trage o necesară consecință că cu multú mai înainte, celú puținú în secululú alú VII și VIII. *teritoriulú olteanú* erá deja cunoscutú ca Bassarabia, cáci cauza nu poté fi anterióra proprieloru sale efecte.

Prin urmare, decă Bassarabia ca desemnațiune teritorialá datéză dintre anii 600—700, cautá se admitemú, că Bas-

sarabă, ca desemnațiune domnescă, trebuie se fie și mai antică, — din secolul V și VI, seú mai susă“.

Așa dară rezultatul scrutărilor D-lui Hașdeú a ramasă ca o ipotesă.

D-lú Hașdeú la pag. 299 citéză pe Ammianú Marcelin și anume date din lib. XXXI. cap 3, ce le-amú comunicatú eu mai susú, și me mirú, că stându-í înaintea ochilorú Arabia adeverată dela Dunărea de josú, nu a vedúto, — căci déca ar fi vedúto, în studiulú seú, întru adeverú scientificú, ar fi aruncatú o grămadă de coniecturí — în Marea-négră *).

Dr. *Atanasie Marienescu.*

CEVA DESPRE EPICA LUI VASILIE ALECSANDRI.

Partea epică din Poesia lui V. Alecsandri este până acum dintre tóte cea mai puținú apreciată. Ea este tractată de obiceiú numai în trecátú, sub cuvéntú, că epica este partea cea mai slabă a lui Alecsandri.

Póte. Dar diu împrejurarea, că epica arú fi partea mai slabă — eú ași díce: mai puținú însemnată — din poesia lui Alecsandri, nu urméză, că dintr'unú punctú de vedere literarú universalú ea să apară totú atâtú de puținú însemnată, precum apare, dacá o comparámú cu celelalte lucrări ale poetului nostru.

Căci poesiile epice ale lui Alecsandri în totalitatea lorú sântú în literatura română de o importanță deosebită.

*) La compunerea articolului de față căutasemú despre Arabia și în opulú „Dacia înainte de Romaní“ scrisú de Gr. G. Tocilescu, dar cetindú cuprinsulú căutasemú deosebi în capit. IX-lea la: *Numé geografice*. După ce amú fostú și coresú tipăritura articolului, frunđerindú încá opulú la pag. 391 amú aflatú: „Dar cacá că Arabia pontică ne întépină și în Euripide (născ. 486+406 anú. Christ.) precumú și în comedia Trinumus a lui Plautú actulú alú IV-lea“.

Sy. Omnium primum in Pontum aduecti ad Arabiam terram sumus.

Charm. Eho! An etiam in Ponto Arabiast? Dar autorulú cu alți nu află de dovadă ponderósă unú datú din opú teatralú. Plautus Titus Maecius poetú romanú s'a născutú la anulú 254 a. d. Christ. Astfelú Arabia dela gurele Dunării e mai vechiă decâtú timpulú lui Marcelinú mortú pela 390.

Parte mare a acestorŭ poesii epice este scrisă tocmai pe unŭ timpŭ, cândŭ limba noastră literară era în procesul de a se forma. Atunci, cândŭ diferite curente, diferite influențe de obiceiŭ străine și lipsa de talente aŭ produsŭ la noi niste lucrări de o valoare enigmatică, — atunci Alecsandri cu talentulŭ seŭ pronunțatŭ, apucă dreptŭ înainte pe o cale nebătută, virginală, dar singurŭ adevărată, *pe calea poeziei naționale-poporale*. Și a apucatŭ cu o hotărîre și cu unŭ succesŭ uimitorŭ. Căci limba lui Alecsandri, sujetele și spiritulŭ poeziilorŭ lui, începîndŭ dela primele lui produse din 1842 sîntŭ și poetice și *românesce*. Frămîntările ulterioare pentru statorirea limbei noastre literare n'aŭ pututŭ să clătine limba din poeziile lui Alecsandri, ba aŭ întărit'o și în multe privințe aŭ ridicat'o de modelŭ.

Astfelŭ ni se impune ca o datorință, să aprețiamŭ pe scurtŭ și epica lui Alecsandri; căci ea într'adevărŭ o merită.

Poesiile epice ale lui Alecsandri nu sîntŭ tôte adunate la unŭ locŭ, ci se află risipite printre poeziile celelalte ale poetului, ba chiarŭ și acele, cari sîntŭ deosebite, precumŭ: legendele, legende nouă și ostașii noștri conținŭ și poezii, cari nu se potŭ număra între epice. Astfelŭ ni se împune ca prima datorință, să alegemŭ cele epice, ca să cunoșcemŭ materialulŭ, de care se tracteză.

Să dămŭ aci în ordine cronologică:

1842—1852.

Baba Cloanța, Sora și hoțulŭ, Craiu nou, Maghiara, Altariulŭ monăstirei Putna, Andrii Popa, Groza, Strigoitulŭ, Ceasulŭ reŭ și Măriora Floriora.

1852—1862.

Sentinela Romană, Biserica risipită, Muntele de focŭ, Hoțulŭ și domnița, Banulŭ Mărăcină, Dragoș, Visulŭ lui Petru Rareș și Inșirăte mărgărite.

1862—1874.

Mărgărita din Muncelŭ, Stefanŭ Vodă și codrulŭ, Stefanŭ și Dunărea, Dumbrava roșie, Răsbunarea lui Statu-Palmă,

Ana Dómna, Calulú cardinalului Bathorí, Tudora dela Têrșorú, Legendă dela Dorna, Tómnă țesétóre, Palatulú Loredano, Pohodú n'a Sybir, Legenda rúnduniceí, Danú căpitanú de plaiú, Grui Sânger, Legenda ciocârlieí, Vladú Țepeș și stejariulú, Legenda lăcrimióreí.

1874—1880.

Hodja Muradú, Garda saraiului, Ghioaga lui Briar, Murad Gazi sultanulú și Becri Mustafa, Prier și fata iernii, Poiana fărmeacătóre, Stroe Plopan, Balcanulú și Carpatulú, Peneș Curcanulú, Sargentulú, Frații Ideri, Căpitanulú Romano.

Cestiunea primă ce ne întereséază acum, este: cum să împărțimú acestú materialú destulú de vastú, ca să corespundemú atâtú recerínțelorú literare, câtú și celorú formale de sistemú.

Eu amú socotitú, că din tóte punctele de vedere este cea mai avantajóasă împărțirea în epoce, adecă cea cronologică și asta mai multú pentru de a ne ușura lucrarea, decâtú din o *absolută* necesitate. Căci caracteristica generală a epiceí lui Alecsandri este aprópe aceeași în tóte epocele. Dar totuși între rěstimpulú până la 1862 și între celú dela 1862 încóce ni se arată deosebiri mai marcante atâtú în fondú, câtú și în formă. De aceea amú cređutú, că nu mi se va putea ímputa nici o pedanteriă, dacă în epica lui Alesándri deosebescú doué epoce: epoca I. dela 1842—1862 și epoca a II. dela 1862 încóce.

Caracteristica acestorú epoce și deosebirea lorú, aprețierea generală și specială a productelorú lorú, va forma obiectulú capitulelorú urmátóre.

Epoca I.

(1842—1862)

Dacă aruncámú o privire fiă numai în fuga ochiului asupra celorú 18 bucăți de poesie epică a acesteí epoce, índată ni se va ínfățișa covêrșítórea ínfluință a poesiei poporale române și puterniculú coloritú naționalú, atâtú în alegerea, câtú și în predarea sujetelorú.

Acestă este timpul, în miezul căruia cade colectarea importantă de poezii populare, săvârșită de Alecsandri. Poetul a cules cu drag și cu zel florile poeziei din popor și în vremece le-a căutat, le-a ales, le-a întocmit și le-a editat, sufletul lui cu un simț viu estetic a învățat foarte multe din ele.

Alecsandri este cel dintâi adevărat admirator și apretiator al poeziei populare și cel dintâi, care a recunoscut, că o literatură adevărată națională nu se poate face decât pe eternele baze, ce le presintă spiritul genuin și viu al poporului.

În epoca acesta este *influența poeziei populare și a spiritului popular* mai puternică în epica lui Alecsandri.

Acăsta e caracteristica epocii.

Din toate cele 18 piese, numai *una* este de subiect neromânesc: „*Muntele de foc*“, în care ni se dă o mică legendă din munții Apenini. Toate celelalte au de basă parte povești, basme, mitologii și legende populare, parte fapte și tradiții din istoria națională, ori cel puțin un fond istoric.

De sama celor dintâi sânt: Baba Cloanța, Craiul-nou, Strigoiful, Césul rēu, Mărióra-Florióra, Biserica risipită și Inșirate Mărgărite. Figuri istorice ori fond istoric național au: Sora și hoțul, Maghiara, Altariul monăstirii Putna, Andri Popa, Groza, Sentinela Romană, Hoțul și Domnița, Banul Mărăcină, Dragoș și Visul lui Petru Rarăș.

Deși deci după număr piesele cu un subiect óre-care istoric ar fi mai multe, totuși ele stau numai în planul al doilea față cu grupa primă, de óre-ce „istoricitatea“ lor este peste tot secundară și de multeori pare a fi numai întâmplătoare. Istoria la cele mai multe nu e scop, ci numai un mijloc de a concretisa ideile poetice ale autorului, așa încât multe din ele ar putea fi înșirate tot atâtu de bine și la grupa primă. De aceea ele nu dau caracteristica principală a epocii, ci numai caracteristica secundară.

Precum *sujetele* lui Alecsandri sîntu scõse din spiritulũ, viața și trecutul poporului românescũ, astfel și forma acestorũ poezii este forma baladelorũ și cîntecelorũ populare, dar așa, cã se potũ urmãri esactũ fazele, prin cari a trecutũ acestã formã, pãnã a eșitũ pe la mijloculũ epocii cristalisatã gata, ca sã se menținã pãnã la cea din urmã, la admirabila „Inșirãte mãrgãrite“.

Forma poporalã este în produsele dela începutũ în fașe. I simțimũ numai pulsãrile; poetulũ pare a nu fi cutezatũ s'o introducã deodată și fãrã de nici o pregãtire în poezia literarã.

Deja în „Ceasulũ rãu“ numai rimarea și împãrțirea în strofe nu e poporalã, ear în „Mãriõra Floriõra“ forma e ruptã aceeași ca în baladele populare, cu același ritmũ, aceleși rime și cu mersulũ dulce, legãnatũ alũ versulũ.

Cu „Mãriõra Floriõra“ începẽdũ și pãnã la urma epocii ne întelnimũ (cu mici variațiuni) cu aceeași formã cristalisatã a poeziei populare în tõte piesele.

Dar nu numai sujetele și forma poeziilorũ epice din acestã epocã sîntũ populare naționale, ci și tractarea sujetelorũ și felulũ de privire alũ lucrurilorũ, *estetica poetului*, ca sã dicũ așa, este una cu *estetica poeziei populare*.

Însã restricțiunea de mai susũ, ce amũ fãcutũ *la formã*, este de fãcutũ și *aci*. Precumũ forma curatũ poporalã s'a desvoltatũ treptatũ și cu încetulũ la poetũ, astfelũ și acestã esteticã poporalã cu încetulũ a ajunsũ sã se cristalizeze și sã ne dea fructele sale minunate.

Estetica acestã poporalã se aratã înainte de tõte în *tractarea materialului*. Ea este în genere lãngã unũ sujetũ modestũ, lungã și latã și prin acestã „a priori“ se curmã calea formãrii unei adevãrate „balade“. Și împrejurarea acestã (multũ cãrțitã la poezii noștri și astfelũ și la Alecsandri) remãne de a se reduce dupã pãrerea mea earãși la influința poeziei nõstre populare. Cãci în poezia poporalã romãnã abia se vorũ fi gãsindũ „balade“, întelegũ balade proprii, cumũ

suntă cele scotice. Baladele noastre populare suntă — și în-
tr'astă privință păstrează trăsături comune cu poesia epică a
celorlalte popore romanice — suntă, dicu, cu multă prea cir-
cumstanțioasă, prea bogate în cuvinte și detalieri, scurtă și prea
vorbărețe, decâtă să potă ajunge la cea scurtă și poantată și
la acțiunea dramatică repede a unei balade scotice, care după
cum se scie servește de modelul baladei *literare* de adă.
Afară de aceea liricismul dulce, care le caracterizează, suntă
totă atâtea proprietăți esențiale ale „baladei populare române“
dar nu ale baladei în înțelesul literar ală cuvântului.

Până la ună locă decă procederea poetului este justifi-
cată. Elă stă pe basa poeziei populare. Ér poesia noastră popo-
rală nu cunosce de câtă acelă felă de tractare în produsele sale
narrative, pe care 'lă aflămă și la Alexandri. Și ținându noi
cu mână tare la principiulă: că fiecare nēmă să'si facă lite-
ratura, cultura, poesia, pe bazele date în spiritulă genuină și
viu ală poporului, — trebuie să-î reproșămă pe aceia, car
ilă învinovățescă pe Alexandri în acestă punctă.

Asta pentru salvarea principiului.

Însă!

Nu *totă* ce este poporală, este și estetică. Nu *tote* pro-
rietățile epice populare trebuiescă introduse în literatura
mai înaltă, oră dacă da, nu întocmai precumă suntă aplicate
în poporă. Aci gustulă poetului trebuie să întrevie: să alégă
din elementele populare, să combine și unele și altele, ca
frumșețile simple ale poeziei populare să se nobilizeze în
mâna lui și să se regenereze.

Partea mai umbrăasă a baladeloră noastre populare este
în genere (suntă și excepțiuni frumoșe) sujetulă săracă și
predarea prea voluminăasă.

Amëndouă le aflăm în epica lui Alexandri. De obiceiă
sujetele lui suntă cam sarbede, ér predarea ca detală splendidă,
ca întregă este peste măsură întinsă, e prea bogată órecum.

Dar și *amănuntele* în tractarea materiei — cu deose-
bire în partea a doua a epocii — suntă întocmai după

maniera populară. *Dialóge lungi* între persoane, *partiile descriptive de o rară frumuseță poetică, legătura strînsă subiectivă între narator și eroii lui*, — toate aceste calități le regăsim în repetite exemple la Alexandri.

Să le luăm de-a rîndul.

Cu privire la *dialógele lungi* amintite, n'avem decât să numim câteva lucruri: așa d. es. „Sora și Hoțul” este întregă un dialog, din care 4 strofe continuative grăite de sora, ér 11 de hoțul; sau în „Mărióră-Florióră” dialogul cu străinul (pag. 97—98 ed. op. co pl. vol, I) și multe agrări lungi ale florilor, munților, stelelor etc. totu acolo; orî declamația lungă a „Sentinelei Române” (id. vol. II pag. 12—13) și altele.

Câtă vreme însă Alexandri ne-a redat aceste însușiri ale poeziei noastre populare prea puțin schimbate, elu totodată a știut să păstreze dreptu însușită recompensă toate celelalte frumuseți ale poeziei noastre populare.

Așa spre pildă vedem, că puterea poetului consistă în *partiile descriptive*. O împrejurare, care esplică, de ce sîntu mărgăritarele poeziei lui tocmai „Pastelele”, aceste mici tablouri descriptive.

Puterea acésta strălucése și în epica lui și anume în epica acestei perioade. Descrierile lui sîntu mare parte de o clasică frumuseță. Strictu după principiile cele mai înalte estetice, ele ne presintă obiectele și persoanele descrise vii și în acțiune. De cele mai multe-orî frumuseța figurilor feerice femeiesci o simțim din descrierea efectelor acestor frumuseți mai multu, decâtu din a lor însași. O perfecțiune de descriere!

Să privim câteva exemple.

Frumuseța virginală curată a Zamfirei din „Crai-nou” ne-o presintă următoarele neperitoare strofe:

De cându în lume gingașa fată
Zimbua ca flórea de pe câmpii,
Numai de sóre fu sărutată
Pe sinu-i fraged, pe-ai seî ochi vii.

Pêrulü sëu negru ca noriî de plóie
 De-alungü pe umeri netedü cădea.
 Adesü copila mândră vióie,
 De sóre 'n pêru-î se ascundea.

Êr cândü pe frunte ducea cofită
 Cu apă rece dela isvorü,
 Cândü era umedă a-sa guriță
 Și-î sălta flórea pe sinișorü

Toți trecătoriî simțiaü de-odată
 O sete mare în pieptulü lorü;
 Bëu multă apă, câtândü la fată
 Și urmaü drumulü oftândü de dorü.

Ea cânta dulce ca ciocârlia,
 Ce ciripesce veselü în ñiori,
 Și suna gingașü atunci câmpia
 Ca de unü freamëtü de Sburătoriü.

Adesü bêtrâniî stândü împreună
 Și ascultându-o pe lângă focü
 Trăgeaü cu sortiî nóptea la lună
 Și vesteaü fetiî mare norocü.

Asemenea frumsetă ne presintă descrierea și discretă și
 dragălașă din „Mărióra-Florióra“ :

Fugea murgulü sprintiorü	Și cu dragü i anina
Cu aripî de dulce dorü	De totü firulü câte-o rouă
Și-î ducea numa 'ntr'unü zborü	Și pe sinu-î câte două,
Pe malulü unü isvorü.	Êr din apă cândü sălta
Mărióra mi-l opria	Și la sóre s'arëta,
Și pe malü ușorü săria	Sórele în cale-î sta,
Și 'n isvorü se cufunda	Trupușoru-î săruta.
Și voiosü mi se scälda.	Și cea rouă de pe ea
Apa linü o desmierda,	Cu a lui rađe o sorbea,
Ca pe-o flóre o legăna	Nourășü o prefăcea
Și pe plete-î se juca	Și la ceruri o trăgea.

Deși unü modelü acesta de descrițiune, descrierea e
 ținută totü în felulü narativü, prin ce tabloulü devine viu și
 plinü de acțiune.

Cătü de simplă și intuitivü naturală este scena tristă,
 cu care se întroduce una dintre cele mai bune produceri ale
 poetului „Groza“ :

Galbină ca făclia de galbină cĂră
 Ce-aprĂpe-Ă ardea,
 Pe-o scĂndurĂ veche aruncatĂ afarĂ
 De somnulĂ celĂ vecinicĂ Groz' acum zĂcea;
  r dupĂ elĂ nime, nimeni nu plĂngea!
 Poporu 'mprejuru-Ă tristĂ, cu 'nfiorare,
 La elĂ sĂ uita,
 Unii fĂceaĂ cruce; alii de mirare
 Cu mĂna la gurĂ capulĂ clĂtina
  i 'ncetĂ lĂngĂ dĂnsulĂ i i  optiaĂ a a:

„Maghiara“ alungatĂ de jalea  i de dorulĂ ei zborĂ cĂlare
 sĂ  i caute în țara strĂinĂ pe bĂrbutulĂ pierdutĂ.  i zborulĂ
 ei e astfelĂ,  ncĂtĂ:

De-ai fi pasĂre sĂu vĂntĂ
 N'ai ajunge-o pe pĂmĂntĂ,
 CĂci ca vĂntulĂ ea nu zborĂ,
 Nici ca pasĂrea u orĂ,
 Dar ca dorulĂ ce omĂrĂ!

 esuri, vĂi, norii din cerĂ
  n urmĂ-i departe perĂ.
 Cine-o vede, — o zĂresce
 Ca o stea care lucĂce
  i 'n vĂzduh sĂ mistuiesce.

Legătura strĂnsĂ între naratorĂ  i obiectulĂ lui  ste
  rĂ i una dintre caracteristicile epice i populare romĂne.  rĂ i
 una dintre cauzele, pentru cari poesia popularĂ romĂnĂ nu
 cunĂsce *obiectivitatea HomericĂ*, acĂstĂ condiție sine qua non (!)
 a poeziei epice, pe care o afli accentuatĂ pĂnĂ dincolo în
 fie-care manualĂ de poeticĂ. Ca  i cĂndĂ, ve i DĂmne, o
 epicĂ subiectivĂ n'arĂ fi de admisĂ, n'arĂ fi frumo sĂ din punctĂ
 de vedere esteticĂ!

Poesiile epice ale poporului nostru sĂntĂ f rte frumoșe,
 lumea strĂinĂ le-a cetitĂ cu  ncĂntare, cu t te cĂ una pĂn'
 la una sĂntĂ lipsite de rĂcela obiectivitĂții epice. NimicĂ
 mai subiectivĂ decĂtĂ epica popularĂ romĂnĂ.

CelĂ „dativus ethicus“ atĂtĂ de caracteristicĂ în poezia
 nĂstrĂ popularĂ ilĂ lĂgĂ pe eroulĂ predilectĂ alĂ poporului
 pasĂ de pasĂ, la fiește-care faptĂ a lui, de  nima naratorului.
 ElĂ face sĂ simțimĂ neîncetatĂ, cĂ eroulĂ predilectĂ este
 urmĂritĂ cu tótĂ dragostea inimii par excellence lirice a ro-
 mĂnului, chiar  i atunci, cĂndĂ felulĂ obiectului  i alĂ poeziei
 n'arĂ permite sĂ sĂ reverse acĂstĂ sentimentĂ subiectivĂ de

intimă dragoste. În colecțiunea de poezii populare a d-lui Alexandri sîntu esemple cu ridicata. Aci amintescū numai în trecetū de partia cunoscută din cînteculū haiducescū „Codrénulū“ :

Er Leonti arlăutulū	În pușcă <i>mi-i</i> ascundea,
<i>Înghi-ți-l-arū pămēntulū!</i>	Și 'n Codrénū fī slobođia. .
Nasturī de argintū că scotea,	Pe <i>Codrenașū mi-lū</i> rānia!

Cătă subiectivitate și tocmai în ea cătă frumsetă!

Și Alexandri sub influința poeziei populare române, dar și în urma temperamentului seū liricū, a fostū în poeziile sale epice mai multū subiectivū decătū obiectivū. Êr asta eū, cu totū protestulū tuturorū manualelorū de poetică din lume, nu i-o numērū între defecte, ci între merite. Și asta érăși pentru principiulū direcțiunii naționali populare.

Subiectivitatea poetului reapare într'adevērū mai în fiește-care dintre aceste poezii epice. Inima caldă a poetului, dragostea și ura, dorulū și mângăerea lui se întrevede prin ele. În-tocmai ca în poezia populară!

Dar și subiectivitatea acēsta trebue s'o reducemū la adevērata ei valóre. Ea esistă mai multū într'unū coloritū, anume alū frasei, decătū în điceri intercalate. Dacă đice spre pildă poetulū în „Dragoșū“, cāndū ilū atacă zimbrulū :

Feară cruntă și turbatā	Și sārindū, mugindū, da zorū
Pleca fruntea lui cea latā	Peste <i>māndrulū</i> vēnētorū.

orī despre „Banulū Mărăcinā“ :

Merge *māndrulū* Craiovenū,

și în „Altarulū monăstirei Putna“ aplică lui Stefanū epitetulū „*falniculū* monarcū“, — atuncī acestū „*māndru*“ și acestū „*falnicū*“ nu sîntū epitetele obicīnuite ale obiectivității epice. Ele sîntū ore-cumū esclamaři de fericire eșite din sufletulū poetului, pe care ni se pare că-l vedemū cuprinsū de fală și bucurie în fundulū scenelorū ce ne descrie.

Într'altū locū părerea subiectivă a poetului este formalū esprimată, precum la finea poeziei „Visulū lui Petru Rareșū“ :

Fericită calea-i fie,
Căci pe dēnsulū Dumneđeū
L'a pusū dreptū la loculū seū!

Atâtă despre ce privește modulă de tractare ală sujeteloră.

Maă avemă o singură cestiune de apreăiată : *modulă de privire ală lucruriloră, raportulă în care se pune subiectulă poetuluiă cu lumea din afară.*

Amă disă că și acesta este în multe puncte același cu modulă de privire ală poporuluiă, saă celă puțină strașnică influințată de poesia poporală.

La Alexandri, ca și în poesia poporală, natura întrégă apare viă, ea vorbesce, simte, avertiséză și încuragiază pe eroi. Munți, floră, stele, nori, cu ună cuvântă totă ce pôte fi individualisată dintre frumsețile naturiă, este prezentată în metafore, în personificări. Esemple se află cu deosebire în piesele, ală căroră sujetă este aprópe de basmele poporale. Asfelă cu deosebire în Mărióra-Florióra, Înșirate mărgărite, Biserica risipită, apoi în Maghiara.

Altă caracteristică a poesiei poporale este legătura cea strinsă, ce crede poporulă că esistă între eroii narațiuniloră sale și între caii loră. Câte ună „murguleță“ din baladele nóstre poporale ia parte la vitejiile și pászurile stăpânuluiă seă, elă îlă încuragiază, avertiséză și 'lă jelesce pe stăpânuluiă seă. Și de multe-oră este caracterisată cu atăta căldură, încătă simpatisămă cu elă nu maă puțină decătă cu voiniculă lui de stăpână. Amintescă aci în trecetă numai pe murgulețulă lui „Mihu Copilulă“ din colecțiunea de balade poporale a d-lui Alexandri și „Calulă Raduluiă“ din colecțiunea Iarnik-Bârseană.

Asemenea role jócă caii și în epica d-lui Alexandri. Astfelă în poesia „Maghiara“, calulă maghiarei presimte peirea ce-i așteptă dacă se voră urni din locă :

Dar pe locă calulă s'opresce,
În pământă ochiă țintesce
Și cu gróză sforăesce,

dar ea 'lă îndemnă să pase, atunciă

Calulă tristă aă rânchiezată
Și 'n părău năvală-aă dată.

Resultatulă e, că ambiă aă perită.

„Andrii Popa“ :

Are unū murgū de patru ani
Care mușcă în dușmanī.

Murgulū din poema „Marióra-Florióra“ vĕdĕndū ferici-
rea stăpānului sĕū iubitū de Mărióra-Florióra :

. în locū zburda,
Falnicū cōma 'și încorda
Și stăpānei lui o da
Gingașū de-a o desmierda.

Calulū „Sentinelei Romane“ e o adevĕrată oglindă, în
care se reflectĕză fie-care procesū psihicū alū stăpānului.

La începutū :

Celū vitĕzū era călare	Lungă, tainică, pustie,
Pe unū calū albū în nemișcare	Unde ca prin visū trecāndū,
Și ca dĕnsulū neclintitū	S'audĭa din cāndū în cāndū
Stă, privindū spre rĕsăritū.	Vuetū surdū, grozave șopte
Număi ochiī seī mișca,	Ce veniaū din miĕdă-nōpte,
Vulturesce-ī alerga	Sgomotū lungū înădușitū,
Pe cea zăre cĕnușie,	Ce venia din răsăritū.

Cāndū stăpānulū lui se luptă cu oardele bārbare :

Calu-ī turbă, mușcă, sare,	Sfarmă arme sunătōre
Nechiezāndū cu infocare,	Și cu greu în sānge 'nōtă
Calcă trupurī sub piciōre,	Și mereū se îndĕsă în glōtă.

Ear cāndū vestea grozavă, că „Roma, Roma nu mai este“
străbate la voinicū, carele își plĕcă fruntea și 'și cere mōr-
tea, atunci :

. calu-ī frățiorū	Și spre munți încetū pōrnesce,
Nechiezāndū încetișor,	Ducĕndū linū și nesimțitū
Cāmpulū luptei părăsĕsce	Pe stăpānulū lui iubitū.

Ce intimitate dulce și frățĕscă !

* * *

Dacă cercetāmū acum valōrea literară a singuraticelorū
poesii epice din acĕstă epocă a poetului, aflāmū, că la loculū
ântăiū stău Inșirāte mārgărite, Sentinela Romānă, Groză,
Mărióra-Florióra, Altarulū monăstirii Putna și Craiū-noū.
Celelalte pe lângă frumșeți de detalii, aū ca întregū defecte,

unele mai mari, altele mai mici, orică sujetul însuși, orică acțiunea, orică modul predării nu ne mulțămesc.

Cel mai de frunte productul alu epocii este fără îndoială „Inșirate mărgărite“.

„Inșirate mărgărite“ este prelucrarea strălucită a unui sujetu de poveste populară, mai de aproape: *alegoria iubirii de mamă*, zugrăvită cu colorile cele mai vii ale unei fantasii bogate, cu cuvintele cele mai dulci și versul cel mai drăgălaș ce s'a rostitu când-va în limba românească și cu o neobicitu de abundență revărsare a sentimentulu specificu românescu: *a duiosiei*. Poetulu ne lăgână ușor în sferile eterice ale basmelor și produce vibrațiun vii și în inima și în mintea cetitorulu. Totu ce e mai nobilu și mai alesu în poesia *poporulu* nostru se află aci adunatu la unu locu, aședatu și potrivitu cu simetrie, ca să încante pe orice omu cu simțu de frumosu. „Inșirate mărgărite“ este unu capu de operă.

„In „*Sentinela Romană*“ ne însufleșește idea măreță ce-i servește poemei de substratu și ne impresionează adencu figura falnică a vulturulu de legionaru din Dacia. Lupta lui e descrisă cu color vii, cu entusiasm chiaru. Ear contrastulu între lupta lui titanică învingătoare și între desperarea zdrobitoare ce-lu cuprinde la o scire scurtă că „Roma numai este“ răscolesce în pieptulu cetitorulu o lume de idei, o lume de simțiri.

„*Groza*“ este una dintre poeziile, cari se apropiă mai multu de baladă literară. Unu felu de apoteosă a haiduculu! Dar o apoteosă nu celebrată prin imnuri, ci prezentată dramaticu la cadavrule mortulu prin rostulu și lacrimile unu moșnegu de țeranu și prin corulu poporulu: „Dumnezeu se-ierie peccatele sale“.

„*Măriora-Florióra*“ se distinge prin frumsețele sale de detalii, dar după cum a observatu și D-lu A. Densușianu, ideea nu e precisă; firulu narațiunii se perde în noianulu de floscule poetice, ce împodobescă acestu poemu.

„*Altarul monăstirei Putna*“ se distinge prin scurtimea tractării, rară la Alecsandri, și prin predarea simplă narativă, lipsită de ornamente.

„*Craiu-nou*“ face o impresie foarte drăgălașă prin naivitatea subiectului și prin catastrofa sa ca din povești.

(Va urma).

Virgilă Onițiu.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 134/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 7 Iulie n. 1890.

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: E. Măcellariu, Ioan Hannia, I. St. Șuluțu, Z. Boiu, Parteniu Cosma, Ioan Popescu, G. Candrea, cassaru.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 62. Se prezintă hârtiile direcțiunilor despărțimentelor Asociațiunii prin care răspund la mandatul comitetului dto 16 Septembrie 1889 Nr. 296 de ași face, în conțelegere cu subcomitetele și cu alți bărbați inteligenți, observările la proiectul pentru o nouă arondare a despărțimentelor, elaborată de comitet:

1. Hârtia direcțiunii despărțimentului IV. (S. Sebeșu) dto 1 Decembrie 1889 și protocolul subcomitetului de dto 23 Noembrie, 1889. Părerea față cu arondarea e, ca despărțimentul proiectat al S.-Sebeșului se constee:

a) din comunele cercului V. administrativ al Sas-Sebeșului (comitatul Sibiuului);

b) din comunele: Oarda de jos, Vințulu de jos, cu Sebișani, Vulpărul, Berghin, Inuri, Cióra, Drimbari, Oarda de sus, Cârna, Limba, Ciugudu, Daia, Păclia și Tărtarea, din cercul I al Vințulu de jos, comitatul Albei-inferiore.

c) din comunele Cutu, Cunța, Drașău, Springu, Vingardu, și Gârbău, din cercul Sângătinului comitatul Albei-inferiore comunele Recățău, Acmariu și Sărăcsău din cercul I. al comitatului Albei-inferiore să se alipescă la Orești.

Comunele Borobonțulu, Dumitra; Heningu, Chișfalău, Prie, Straja și Totoiu să se alipescă la Alba-Iulia.

Restul din comunele cercului Sângătinului să se alipescă la Mercurea.

2. Hârtia direcțiunii despărțământului VI. Deva de dto 22 Decembrie 1889 Nr. 23 și protocolul subcomitetului dto 10 Decembrie 1889. Nr. 22. Părerea față cu arondarea e, că despărțământele proiectate de comitetul la punctele 12—17 să se contragă la 2 respective 3 și anume:

A. Despărțământul *Deva* cu comunele cercului Ilieș, ală Deveș, ală Băii de Crișu, ală Bradului, ală Orăștiei și ală Geoagiului de jos;

B. Despărțământul *Hațeg* cu comunele cercului Petroșeni și Puiu. Saă apoi

a) despărțământul *Deva* cu comunele cercului Ilieș, ală Băii de Crișu, ală Bradului și cu opidul Hunedóra;

b) despărțământul *Orăștie* cu comunele cercului Orăștiei și ală Geoagiului de jos;

c) despărț. *Hațeg* cu comunele cercului Petroșeni și Puiu.

3. Hârtia direcțiunii desp. I (Brașov) de dto 30 Decembrie 1889 Nr. 899 și protocolul adunării generale a desp. dto 27 Decembrie 1889. Părerea față cu arondarea e, ca fostul teritoriu ală despărțământului să nu se împartă în 4, ci numai în 3 despărțământe și anume:

a) despărțământul *Brașov* împreună cu Săcelele;

b) despărțământul *Bran* cu Zernescii, și

c) despărțământul *Treiscaunelor*.

4. Hârtia direcțiunii despărțământului XV (Năsăud) dto 8 Februarie a. c. Părerea față cu arondarea e, că în comitatul Bistrița-Năsăud să se formeze în locu de 3, numai 2 despărțământe și anume:

a) ală *Năsăudului* cu comunele din cercul Năsăudului și ală Rodnei;

b) ală *Bistriței* cu comunele din cercul Iadului și ală Beșineului.

5. Hârtia direcțiunii desp. XVIII (Turda) dto 20 Martie a. c. și procesul verbal ală subcomitetului de același dată.

Părerea e, ca teritoriul fostului despărțământ ală S. Reghinului să se susțină nestirbit.

7. Hârtia direcțiunii despărțământului VIII (Alba-Iulia) dto 6 Aprilie a. c. Nr. 4 și procesul verbal ală subcomitetului dto 30 Martie a. c. Părerea e:

a) ca cercul Vințului de jos să se încorporeze la Alba-Iulia și nu la S. Sebeș;

b) totu aici să se încorporeze și cercul Aiudului;

c) ca cercul pret. Conța comitatului Albeї infer., să se încorporeze la S. Sebeșu.

8. Hârtia direcțiunii desp. XX. (Blașu) dto 4 Aprilie a. c. Părererea consună cu proiectul comitetului.

9. Hârtia direcțiunii despărț. VII (Abrudū) dto 8 Aprilie a. c. Nr. 4 și unū extrasū din protocoluū subcomitetului dto 31 Martie a. c. Părererea e :

a) cerculū Abrudului și alū Cămpenilorū să formeze și de aci înainte unū despărțementū alū Abrudului rămânendū

b) ca comunele dela Cămpeni pe Arieșu în josū să formeze unū desp. nouū alū Ofenbăii.

În legătură hârtia aceleiași direcțiunii dto 26 Iunie a. c. Nr. 8 și procesul verbalū alū adunării generale a despărțementului VII. (Abrudū) dto, 3 Iunie a. c., în cari să cere, ca teritoriulū de până acumū alū despărțementului să se susțină și pe viitoriu.

10. Hârtia subcomitetului din despărțementulū XI (Simleū) dto 29 Aprilie a. c. Nr. 197.

Parerea : despărțementului Selagiului să rămână și pe viitorū în starea lui de până acum.

11. Hârtia direcțiunii despărțementului II (Făgărașu) dto 11 Aprilie a. c. Nr. 28 și protocolulū subcomitetului dto 25 Martie a. c.

Părererea : despărțemintele proiectate *Șarcaia* și *Arpașulū-inf.*, să rămână afară și se susțină pe teritorulū comitatului Făgărașu 2. despărțeminte alū *Făgărașului* și alū *Branului*.

12. Hârtia direcțiunii despărțementului IX. (*Baia de Crișū*) dto 15 Aprilie a. c. de cuprinsulū ca în fostulū comitatū alū Zărandului se fiă numai unū despărțementū și anume cu centrulū în *Baia de Crișū*, dacā e se cuprindā și comunele din cerculū administrativū alū Halmagiului, trecute la comitatulū Aradului, altfelū cu centrulū în *Bradū*.

13. Hârtia direcțiunii despărțementului XIX (M. Oșorheiū) dto 9 Aprilie a. c. Părererea conglăsuiese cu proiectulū comitetului.

14. Hârtia direcțiunii despărțementului V. (Hațegū) dto 26 Aprilie a. c. și procesul verbalū alū adunării generale extraordinare a despărțementului dto 12 Decembre 1889.

Părererea : despărțementului *Hațegū* să constee din cerculū Hațegului, alū Puiului și alū Petroșenilorū, apoi din comunele Nădășdia inf., Nădășdia super., și Ocolișulū mare din cerculū Hunedorei;

15. Hârtia subcomitetului despărțementului III (Sibiū 12 Iunie a. c. Nr. 16. Părererea : a) pe teritorulū comitatului (Sibiului) să fiă numai 3 despărțeminte și nu 5, și anume alū *Sibiului*, alū *Săliștei* și alū *Sebeșului*.

b) cerculū Noerichului să se încorporeze la Sibiū;

c) cercul Mercurei să se împartă între Seliște și S.-Sebeș și anume: comunele Dobârea, Apoldul de jos, Apoldul de sus, Ludoșul, Amnașul, Rodu și Topârcea să se dea la Seliște, ear comunele Cărpiniș, Poiana, Reci, Jina, Gârbova și Mercurea să se alăture la Sebeș;

d) comuna Ocna Sibiiului, comitatul Albei inferioare, să se incorporeze la Sibiiu.

Se însemnă, că la mandatul de mai sus al comitetului, despărțimintele Cluj, Dej, Gherla, Șomcuta-mare, Bistrița, Sighișoara și Mediaș nici până aci nu au răspuns, cu toate urzoriile, ce li s'au făcut. Ex. Nrii 366 și 382 din 382 din 1889, 9, 38, 49, 58, 64, 65, 66, 68, 71, 72, 79, 80, 116 și 120 din 1890.

— Ținându cont de părerile cuprinse în hârtiile citate ale direcțiilor resp. subcomitetelor din despărțimintele Asociațiunii, comitetul, intemeiat pe prescriesele §-lui 6 din regulamentul votat în ședința II. adunării generale a Asociațiunii dto Șomcuta-mare 11 August 1869, stabilește numărul și întinderea despărțimintelor Asociațiunii după cum se arată în elaboratul sub f. la acest proces verbal, pe care îl substerne spre luare la cunoștință proximei adunări generale*).

Comitetul ia cu părere de rău la cunoștință, că unele despărțiminte, și anume: al Clujului, al Dejului, al Gherlei, al Șomcutei-mari, al Bistriței, al Sighișorei și al Mediașului nici în urma urzoriilor repetite n'au satisfăcut mandatul se dto 16 Septembrie 1889 Nr. 296, avându a se notifica și acest casu proximei adunări generale.

Nr. 63. Hârtia direcțiunii despărțământului VII (Abrud) dto 26 Iunie a. c. Nr. 8, prin care se substerne protocolul adunării generale a despărțământului ținut la 3 Iunie a. c. în opidul Roșia-montană arătându-se, ca taxele încasate cu aceea ocaziune în suma de 221 fl. 45 cr., s'ar fi înaintat la cassa Asociațiunii prin casariul despărțământului d-lu M. Andreica.

Din protocolul substernut se vede;

a) că membrii de față neputându-se unii în ceea-ce privesc votarea unui premiu de 10 fl. merit pentru un învățător, care s'a distins în pomărit, singurului concurent Ioan Muntenu, afacerea se relăgă spre decideră la acest comitet;

b) că s'a cetit o disertațiune a membrului B. M. Bașota, jude reg. în pens. și avocat în Abrud, și s'a decis, ca numita disertațiune să se publice în organul Asociațiunii; cetirea, nefind autorul de față, o a efectuit membrul Gregoriu Sima din Cărpiniș;

c) că au intrat ca taxe dela membrii vechi și noi suma de 120 fl. 45 cr., ear dela membrul Petru Achim din Bucium-Munteni suma de 101 fl. taxă de membru pe viață și pentru diplomă;

*) Elaboratul acesta, ca suplementu la Nr. 8 alu „Transilvaniei, se va presenta adunării generale a Asociațiunii în broșură separată și prenumeranților se va trāmite deodată cu Nr. 9 alu acestei foi.

d) că fixarea locului și a timpului pentru proxima adunare generală a despărțământului s'a încredințat subcomitetului;

e) că subcomitetului i s'a dat absolutorul și casarului M. Andreica i s'a votat mulțumită și recunoștință pentru zelul dezvoltat (Ex. Nr. 120/1890).

— Se constată, că suma de 221 fl. 45 cr. a intrat la cassa Asociațiunii, eară primirea ei sa cvitată la adresa dlui M. Andreica pe cale presidială, după cum s'a cerut.

Membrii de nou înscrși se voru provedea cu diplomele îndăce voru fi obținut aprobarea adunării generale a Asociațiunii.

Cătă pentru premiul de 10 fl. direcțiunea despărțământului primesce îndrumarea, de a lua măsurile de lipsă pentru decernerea aceluia în proxima adunare generală a despărțământului. Pe lângă acestea cuprinsul procesului verbală servece spre sciință.

Nr. 64. Iuliu Popă, învățăcelă de faură în S. Ujfală și sãpendiată ală Asociațiunii, prin hărtia dto 26 Iunie a. c. presentăndă cuitanța despre 12 fl. 50 cr. să rógă, ca să 'ise lasă și mai departe ajutorulă avută, vrëndă a merge în streinătate pentru mai departe perfecționare.

Se însamnă, că timpulă învățării numitulă tineră a espirată cu 1 Augustă 1889 și că cu începerea anului curență ajutorulă folosită de elă, declarându-se vacantă, s'a votată altulă învățăcelă (Ex. Nr. 121/1890).

— Cererea învățăcelulă de faură Iuliu Popă din motive arătate nu să pôte încuviința.

Nr. 65. Direcțiunea dela școlă civilă de fete a Asociațiunii prin hărtia dto 2 Iulie a. c. Nr. 65 substerne spre revisuire procesulă verbală ală conferinței corpulă didactică din 30 Iunie a. dimpreună cu listele de clasificățiune, cuprinđendă calculă, cară ia raportată elevele pe basa prestațiuniloră loră în decursulă sem. II. ală anului scolastică 1889/1890.

Din protocolulă subșternută se vede:

a) că clasificările s'au stabilită în conferința corpulă didactică dela 25 Iunie a. c., că examenele dela sfârșitulă anului scolă curență s'au urmată întocmai programei stabilite și publicate, sub conducerea președintelă Asociațiunii, în prezența unui publică numără mērosă;

b) că la examēnulă din limba maghiară a asistată și d-lă inspectoră reg. de școlă din comitatulă Sibiiului;

c) că încheierea solemnă a anului scolă s'a făcută în prezența unui publică numerosă, rostindu-se cuvinte ocazionale din partea directorulă scolă și a președintelă Asociațiunii, cetindu-se clasificățiunile și distribuindu-se testimoniile;

d) că programa institutulă pentru anulă scol. 1889/90. cuprinđendă, pe lângă scirile scolăre, ună operată ală învățătorulă

Dr. Petru Spanu intitulat: „Individualitatea în educațiune“; s'a tipărit în 500 exemplare și împărțit la membrii comitetului, la prelații români, la consistorii, la seminarii, direcțiunilor gimnasiale, părinților elevilor etc. Corpul învățătoresc crede, că programa acésta pôte suplini raportul prevădută în §-lă 8 ală regulamentulă internă;

e) ca personală pentru serviciulă de vară în internată va rămânea bucătărăsa și familia Siftă; guvernanta Gerick va rămânea în internată și preste vară numai dacă va voi;

f) că după-ce comitetulă n'a adusă vre-o hotărâre meritorie la observările cuprinse în procesulă verbală ală corpulă didactică dela finea anulă scolară 1888/9 relativă la instrucțiunea din musica instrumentală, direcțiunea scolară a angariată și pentru viitoră pentru prevederea numitei instrucțiună pe d-rele Adela de Heldenberg și Sabina Brote;

g) că biblioteca școlăi, aparatele fizicale și chimicale precum și modele pentru desemnă, caligrafia și lucrulă de mână se află în bună ordine;

h) că rațiociniile internatului și ale școlăi se voră înainta la timpulă seă comitetului (Ex. Nr. 124/1890).

— Cuprinsulă procesulă verbală substernută să ia cu aprobare spre sciință.

Nr. 66. Eliseiu Mezei, studentă de clasa V. gimn. în Blajă și stipendiată ală Asociațiunii, prin hârtia dto 19 Iunie a. c. își justifică sporiulă făcută în studiă (Ex. Nr. 125/1890).

— Spre sciință.

Nr. 67. Rugarea d-nei Maria Reou, remasă văduvă cu patru pruncă mică, după Ioană Reou fostă presbiteră și archivară consistorială, dto 20 Iunie a. c. pentru scutirea ficelora ei Elena și Aurelia, ambele promovate în clasa I a școlăi civile de fete, dela solvirea didactrului, începândă cu anulă scolară 1890/91. (Ex. Numărulă 127/1890).

— În considerarea lipsei de avere a veduvei suplicante, rogarea să încuviințeză.

Nr. 68. Ioană Rațiu, studentă de clasa VII. gimn. în Clujă și stipendiată ală Asociațiunii își justifică sporiulă făcută în studiă. (Ex. Nr. 132/1890).

— Spre sciință.

Nr. 69. Secretariulă II notifică comitetulă, că cu finea anulă scolară 1889/90 a venită în vacanță stipendiulă de 40 fl. pe ană din fundațiunea „Riurénă“ pentru studentă la gimnasiu.

— Pentru conferirea stipendiuluiă vacantă se escrie concursă.

Nr. 70. Aŭ intratŭ la comitetŭ taxe de membrii dela: Marincășu Vasilie, în Pria pro 1890 5 fl.; Dr. Spanŭ Petru, în Sibiu pro 1889 5 fl.; Laslo P. Ioanŭ, în Clujŭ pro 1889 și 1890 10 fl.

— Spre știință.

Sibiiŭ, d. u. s.

George Barițiŭ m. p.
președinte.

Dr. I. Crișianŭ m. p.
secretarŭ II.

Verificarea acestui procesŭ verbalŭ se încrede d-lorŭ: E. Măcellariŭ, Ioanŭ Hania, Zacharia Boiu.

S'a cetitŭ și verificatŭ, Sibiiŭ în 8 Iulie 1890.

E. Măcellariŭ m. p.

Ioanŭ Hanea m. p.

Z. Boiŭ m. p.

Nr. 152/1890.

Procesŭ verbalŭ

alŭ comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ, luatŭ în ședința dela 24 Iulie n. 1890.

Președinte: G. Barițiŭ. Membrii prezenți: I. Hannia, P. Cosma, I. Crețu, I. G. Popŭ de Galați, Leontinŭ Simonescu, Gerasimŭ Candrea cassarŭ. N. Toganŭ bibliotecarŭ și actuarŭ ad hoc.

Nr. 71. Cassariulŭ Asociațiunii, d-lŭ Geras. Candrea, presentă comitetului rațiociniile Asociațiunii pe anulŭ 1889 și raportéză asupra rațiociniilor școlei de fete cu internatŭ, prezentate de direcțiune, întru înțelesulŭ conclusului adunării generale din Făgărașŭ Nr. 21 lit. c, ear alătura cu acestea presentă dŭnsulŭ și unŭ proiectŭ de budgetŭ pentru anulŭ viitorŭ pe lângă unŭ raportŭ alŭ seŭ, adresatŭ comitetului și însoțitŭ de mai multe observațiuni ale sale relative la înmulțirea averei Asociațiunei și a școlei ei (Ex. Nr. 142 și 148/1890).

— După ce s'aŭ datŭ lectură la tôte acelea acte comitetulŭ aŭ alesŭ conformŭ praxeii din alți anŭ o comisiune cu însărcinarea de a revedea tôte acelea rațiocini. Membrii comisiunii sântŭ d-nii Partenie Cosma, Leontinŭ Simonescu, împreună cu cassariu Gerasimŭ Candrea și controlorului Nicanorŭ Frateșŭ.

Nr. 72. Direcțiunea internatului și a școlei de fete prin hârtia sa Nr. 69 din 20 Iuliŭ a. c. cere ca din considerațiunii pedagogice guvernanta actuală d-șora Maria Gerick să fiă schimbată cu una altă persoană calificată de a putea da instrucțiune și în musica instrumentală. (Ex. Nr. 143/1890).

— După-ce fu ascultată și opiniunea delegatului, se decide, ca d-rei Maria Gerick să i se dea demisiunea ca termină de 30 Septembrie a. c.

Nr. 73. D-lă Alexiū Onițū, jude reg. în Segedinū, cu adresa sa din 22 Iulie a. c. pe lângă ce descopere mulțămita sa pentru creșterea, ce s'a datū fiicei sale domnișorei Maria Onițū în internatū, propune totodată comitetului, ca să înființeze stipendii pentru eleve de preparandiă de statū, pentru ca națiunea noastră seși pôtă cresce învățătore bune și până la timpul cândū autoritățile bisericesci ar putea înființa preparandii confesionali femeesci, ear în casū de a să înființa stipendii întru acestū înțelesū comitetul se binevoiască a vota unulū de o sută până la 200 fl. pentru fica dsale Marița. (Ex. Nr. 150/1890).

— Dreptulū de a înființa stipendii scolastice în sfera activității acestei Asociațiunii este alū adunării generale, eară de altă parte starea actuală a averei Asociațiunii nu permite o întindere mai mare a speselorū, decâtū sântū cele strictū necesare.

Nr. 74. D-lă Petru Uilăcanū, protopopū în S. Reghinū face cunoscutū, că cu ocasiunea adunării generale se va celebra și unū părăstasū în memoria fostului odinióră președinte alū Asociațiunii a fericitulū L. Br. Popū, care este înmormentatū acolo. (Ex. Numărulū 149/1890).

— Spre știință.

Nr. 75. Stipendistulū Iosifū Schiopulū din clasa a V-a gimn. presentă testimoniulū seū, cu calculū generalū de primū eminentū între 19 scolarī. (Ex. Nr. 140/1890).

— Spre știință.

Nr. 76. George Nicóră, sodalū de ciobotarū din M. Ciuciū, cere unū ajutorū de banī pentru ca seși cumpere nesce unelte necesare la meseria sa. (Ex. Nr. 151/1890).

— Suplica sa nefindū spriginită cu nice unū documentū, cererea nu se pôte împlini.

Sibiiū, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

N. Toganū m. p.,
actuarū ad hoc.

Verificarea acestui procesū verbalū se încrede Domnilorū :
Ioanū Hannia, Ioanū Crețū, și Ioanū Popū de Galați.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiū, în 25 Iulie 1890.

Ioanū Popū m. p.

Ioanū Hannia m. p.

Ioanū Crețū m. p.

Nr. 170/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român luat în ședința din 5 Augustul st. n. 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: F. Măcelaru, I. Hania, P. Cosma, I. G. Popu de Galați, Leont. Simonescu, N. Frateșu, I. Crețu. Actuarul ad hoc: N. Toganu.

Nr. 76. D-lu Ioan Crișianu, profesor seminarial și secretar al II-lea al Asociațiunii dăruiesc pentru bibliotecă 2 cărți și anume: „Toldi“ narațiune poetică în 12 cânturi de Ioan Arany, întregită cu adnotațiuni și vocabularul de Dr. Ioan Crișianu și Nicola Putnoky, Sibiu 1889; apoi „Carte de cetire maghiară“ acomodată la formele tractate în gramatica limbii maghiare pentru școlile secundare, preparandii și privați de Dr. Ioan Crișianu și Nicola Putnoky. Partea I. Sibiu 1888. (Ex. Nr. 139/1890).

— Cu mulțămită spre știință. Cărțile amintite se transpun bibliotecarului spre înregistrare.

Nr. 77. Se prezintă sentința Tribunalului reg. din Brașov de dto 19 Iuliu a. c. Nr. 3917/1890 polg., conformu căreia se statoreșcu ca spese de exrotulare în favoarea D-lui B. P. Harșianu plenipotențiatul Asociațiunii în procesul cu D-na Zinca Romanu din Făgărașu suma de 4 fl. 50 cr. (Ex. Nr. 153/1890).

— Spre știință, avându comitetul se revină asupra acestu obiectu, cându își va presenta numitul plenipotențiatu espensarul se în acestu procesu deja finalizat.

Nr. 78. Direcțiunea institutului de credit și economii „Albina“ prin hârtia sa dto 25 Iuliu a. c. Nr. 16084 prezentându estrasul contului, ce flă are Asociațiunea la numitul institutu, arată cumcă cu finea lui Iuniu a. c. avea acelu institutu în favorul se unu saldă de 5374 fl. 40 cr. Ex. Nr. 154/1890).

— Spre știință, avându a se transpune extrasul din cestiune cassarului Asociațiunii D-lui Gher. Candrea spre ulterioară afacere.

Nr. 79. Directorul esecutiv al „Albinei“ și membru al comitetului D-lu Parteni Cosma prin hârtia sa de dto 25 Iuliu a. c. prezentându conspectul contribuitorilor respective notifică, că dela 1 Ianuariu a. c. până la 30 Iuniu a. c. a colectat pentru școla civilă de fete a Asociațiunii suma de 2735 fl. 17 cr., care sa transpus în contul curent al Asociațiunii la institutul „Albina“. (Ex. Nr. 155/1890).

— Cu mulțămită spre știință. Conspectul contribuitorilor se va publica în organul Asociaț. „Transilv.“ după cum va permite spațiul.

Nr. 80. Michail Candrea, stipendiatul Asociațiunii și absolventu de a V-a clasă a gimnasiului reg. ung. de stat de aici, își justifică sporul făcutu în studii în anul școlar espirat (Ex. Nr. 191/1890).

— Spre știință.

Nr. 81. Pantilimonu Mărginenu din Capru (Kapor în comitatul: Solnocu Doboca) cere a se conferi unu stipendiū fiului său Ioanu Mărginenu absolventu de a III-a clasă a gimnasiului din Gherla spre ași putea continua studjile (Ex. Nr. 166/1890).

— Nefindū de prezentū vacantū nici unulū din stipendiile Asociațiunei, sē îndrumă pententele la concursese, ce se vorū escrise la timpulū său din partea comitetului după adunarea generală a Asociațiunei pre câtū acesta va fi votatū unele.

Nr. 82. Inspectorulū scolasticū reg. alū comitetului Sibiului d-lū Emilu Transchenfels prin hârtia sa de dato 30 Iuliū a. c. Nr. 698 notifică, cumcă înaltulū ministeriū reg. ung. de culte și instrucțiune publică, la cererea comitetului din 22 Iuliū a. c. Numărulū 30,523 a binevoitū a concede învățatorului dela școl'a civilă de fete a Asociațiunei d-lū Dr. Petru Spanū unū respiriū până la finea anului scol. 1890/91 pentru depunerea esamenului de calificatiune fără de a mai putea conta însă de aci înainte la altū respiriū în cauza depunerei acelu esamenū. (Ex. Nr. 167/1890).

— Spre știință cu observarea, ca învățatorulū din cestiune d-lū Dr. P. Spanū a fostū avisatū în acestū înțelesū pre cale presidială.

Nr. 83. D-lū Zacharia Moga din Galați prin telegrama sosită în 4 a lunei curente avisēsă pre presidiulū Asociațiunei, că inginerulū Ioanu Oltēnū mortū în aceeași și în Galați a lăsatū prin testamentū Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românū unū legatū de 100,000 lei și cere a se lua de urgență măsurile necesare.

În legătură cu această sciire îmbucurătoare președintele comitetului și Asociațiunei d-lū George Barițiu încunoscintēză pre comitetū, cumcă îndată după sosirea acestei telegrame pre lângă expresiunea condolenței a adeveritū totū pre cale telegrafică primirea aceleia, ear prin o scrisore presidială din aceeași și până ce se vorū face alți pași a cerutū dela numitulū domnū Zacharia Moga o copie legalisată de pe testamentulū respectivū, cum și informațiuni mai detaiate despre formalitățile împreunate cu publicarea testamentelorū în statulū vecinū, precum și despre relațiunile familiare ale fericitului Ioanu Oltēnū. (Ex. Nr. 168/1890).

— Spre știință cu aprobarea măsurilorū prealabile luate de cătră presidiū, avēndū să revină comitetulū asupra acestui obiectū de mare importanță, dupăce se va primi copia testamentului respectivū și informațiunile cerute.

Sibiū, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

N. Toganū m. p.,
actuarū ad hoc.

Verificarea acestui procesū verbalū se concrede d-lorū membrii: E. Măcellarū, I. Crețu, I. Popū de Galați.

S'a verificatū. Sibiū în 5 Augustū 1890.

E. Măcellarū m. p.

Ioanu Crețu m. p.

I. Popū de Galați m. p.

Nr. 180/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 12 August 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu v.-preș., P. Cosma, E. Măcellariu, I. Hannia, I. Popescu, L. Simonescu, N. Frateșu, I. G. Popu, I. Crețu, N. Togan bibliotec.

Secretar: Dr. Ioan Crișan.

Nr. 84. În legătură cu cele cuprinse la punctul 83 din protocolul comitetului, luat în ședința dela 5 August a. c. în cauza legatului de 100,000 lei lăsat Asociațiunii de către fericitul Ioan Oltéu, fost inginer în Galați, se prezintă, în copie legalizată, testamentul referitor la acest legat, purtând datul de 21 Iulie a. c. (Ex. Nr. 178/1890).

— Comitetul ia cu plăcere act de cuprinsul testamentului prezentat și primesc legatului de 100,000 lei testat Asociațiunii spre scopuri culturale; președintele Asociațiunii, d-l G. Barițiu, este rugat a se prezenta la fața locului în Galați, spre a întreprinde pașii de lipsă pentru luarea în primire a legatului.

Nr. 85. Secretarul II raportază asupra petițiilor pentru stipendii, cari au intrat la comitet în urma concursului de sub Nr. 123 dto 1 Iulie a. c.

Anumit: la 10 stipendii de câte 50 fl. pentru anul scol. 1890/91 pentru eleve, cari vor fi adăpostite în internatul împreunat cu școala civilă de fete a Acociațiunii, au intrat în termenul fixat 5 cereri.

Avându în vedere motivele cuprinse în cererile provocate.

— Se votează câte un stipendiu de 50 fl. pentru anul școlastic 1890/91 următoarelor eleve, și anume:

1. Silvia Tămaș (Miculescu) din Chichinda-mare; 2. Veturia Ivanu din Aiud; 3. Lucreția Bunea din Sibii; 4. Maria Micu din Sebeșul-infer., și 5. Carolina Tincu din Deva.

Nr. 86. Secretarul II prezintă proiectul de raport al comitetului către adunarea generală a Asociațiunii despre activitatea sa în anul administrativ 1889. (Ex. Nr. 179/1890).

— Se primesc în textul alăturat, avându a fi prezentată adunării generale, ce se va ține la 15/27 August a. c. și dările următoare în orașul Reghinul-Săsesc.

Sibii, d. u. s.

Dr. **Ilarion Pușcariu** m. p.
vice-președinte.

Dr. **Ioan Crișan** m. p.
secretar II.

Verificarea acestui proces verbal se încrede d-lor: P. Cosma, Leontin Simonescu și Ioan Crețu.

S'a cetit și verificat. Sibii în 15 August 1890.

P. Cosma m. p.

Leontin Simonescu m. p.

I. Crețu m. p.